

Rolul TIC în dezvoltarea competențelor de comunicare în cadrul orelor de limbă străină

Autor: Alina Havric

Articolul tratează problema și impactul TIC în dezvoltarea competențelor de comunicare în cadrul orelor de limbă străină. Aplicarea TIC în predarea/învățarea/evaluarea limbilor moderne duce la un progres notabil, la creșterea gradului de implicare a studenților pe parcursul orelor de clasă, cât și la dezvoltarea competențelor de comunicare - obiectivul fundamental al studierii limbilor moderne.

Într-o Europă multilingvă, predarea și învățarea limbilor străine reprezintă o prioritate absolută, un factor strategic pentru dezvoltarea unei Europe bazate pe cunoaștere și competențe.

Școala contemporană are pe umerii săi sarcina primordială de a pregăti cetățeanul secolului 21, care să poată gândi critic la nivel superior, să fie responsabil, creativ, comunicativ, să aibă abilități de colaborare, de adaptare în diverse situații și, inevitabil, abilități multimedia. Rolul școlii constă atât în dezvoltarea potențialului limbajului fiecărui elev, cât și în dezvoltarea capacităților cognitive, creative și în implicarea asimilării limbilor străine, pe care elevii caută să le însușească de-a lungul parcursului școlar. A studia limbi străine înseamnă a poseda valori cum ar fi: toleranța, bunăvoința, curiozitatea pentru diversitate.

Se știe, că Comisia Europeană a elaborat cele zece competențe-cheie, dintre care competența de comunicare într-o limbă străină și competența digitală care ocupă un loc pertinent în procesul de învățare a limbilor străine. Competența de comunicare în limba străină prevede: receptarea mesajelor orale și scrise, producerea mesajelor orale și interacțiunea lor; receptarea mesajelor scrise; producerea mesajelor scrise și interacțiunea. Toate aceste competențe specifice trebuie să fie formate în baza subcompetențelor pe parcursul procesului de învățare, care ulterior ar putea fi folosite în viața reală.

Un factor important pentru noul curriculum modernizat este deplasarea accentului de pe procesul de predare pe procesul de

învățare, de la învățarea centrată pe obiective la învățarea centrată pe competențe care integrează în mod funcțional cunoștințele, capacitățile, atitudinile și valorile formate.

Secolul al XXI este profund marcat de mondializare și de renunțare la metodele tradiționale de predare/învățare. Primii pași în materie de pedagogie inovatoare au fost făcuți prin introducerea Tehnologiilor de Informare și Comunicare (TIC), ce oferă procesului de învățare o ameliorare și o facilitare a formării și dezvoltării competențelor sus-citate.

De exemplu, folosirea calculatorului în predarea limbilor moderne nu este o noutate a epocii noastre. Tehnologia, în sens generic, a fost introdusă ca instrument în anii șaizeci, tendință cunoscută sub denumirea de Învățarea asistată de calculator.

În anii șaizeci și la începutul anilor șaptezeci, primele manifestări ale Învățării asistate de calculator se bazau pe modelul behaviorist al învățării. Acestea constau în activități simple de gramatică, sintaxă și traducere, iar calculatorul evalua exercițiile structurale și repetate sistematic de elevi pentru formarea automatismelor. Putem considera, că aceste încercări nu reprezentau decât o transferare în format virtual a conținuturilor cursurilor tradiționale [Cuq: 2002, 245].

Abordarea comunicativă care apare în anii optzeci și la începutul anilor nouăzeci schimbă foarte mult procesul de învățare/predare în studierea limbilor străine. Principala diferență între cele două metodologii este că, din punctul de vedere al abordării comunicative, relevantă în învățarea unei limbi, nu este capacitatea de a folosi numai forme lingvistice determinate, ci modul în care sunt utilizate aceste forme în comunicare. Gramatica trebuie predată implicit și explicit, iar elevii vor trebui să producă propriile mesaje orale și scrise, în loc să folosească sintagme prefabricate. Aceste activități se bazează pe teoriile cognitive care definesc învățarea ca un proces creativ de descoperire, exprimare și dezvoltare personală. Mijloacele tehnologice contribuie la această schimbare de idei pentru că ele oferă tot mai multe posibilități de lucru, atât individual cât și colectiv [Tagliante: 1994, 33].

Cât privește componenta sociolingvistică a competenței de comunicare, obiectivul fundamental îl reprezintă stabilirea comunicării în funcție de necesitățile elevului, utilizarea textelor autentice, pentru o mai bună și mai rapidă achiziție a limbii. Învățarea nu este numai o activitate individuală, dar și una socială, în care importantă este interacțiunea. Elevul învață mai eficient când o face într-o formă colaborativă, prin intermediul proiectelor. De asemenea, procesul de predare este individualizat, în sensul că îi permite fiecărui elev să lucreze independent, în ritmul propriu autonom.

Folosirea tehnologiei din această perspectivă, realizează integrarea în procesul de învățare atât a competențelor lingvistice (înțelegere orală și scrisă, exprimare orală și scrisă), cât și a competenței tehnologice, dintr-un punct de vedere global, și nu ca un instrument punctual.

În anii nouăzeci, apariția computerelor capabile să gestioneze nu numai informație textuală, ci și informație sonoră și vizuală, conduce la un progres notabil în predarea limbilor moderne.

Odată cu apariția Internetului, noile mijloace tehnice vor fi nu numai un instrument de procesare a informației, ci și unul de comunicare. Internetul și comunicarea electronică introduc două concepte determinante în procesul de predare-învățare a unei limbi moderne: interacțiunea (acțiune care urmărește o finalitate comunicativă) și interactivitatea (simulare electronică a procesului de interacțiune). Acestea conduc, de asemenea, la o redefinire a instrumentelor folosite și a modalității de transmitere a cunoștințelor precum și a modului de a înțelege procesul educativ. [Cucoș : 2000,98]

Aplicarea TIC în predarea-învățarea-evaluarea limbilor moderne duce la un progres notabil care facilitează deschiderea și comunicarea dintre diferite țări și culturi, contribuind la formarea unei societăți multiculturale mai tolerante, mai participative, prin depășirea barierelor geografice, lingvistice și culturale. Dezvoltarea TIC constituie un element definitoriu al societății iar

educația are o importanță deosebită în valorificarea noilor tehnologii.

Documentul elaborat de Comisia Europeană Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi propune formarea celor opt competențe de bază, două dintre acestea fiind comunicarea în limbi străine și competențele digitale.

Obiectivul fundamental al studierii limbilor moderne este achiziționarea și dezvoltarea de către elevi a competențelor de comunicare necesare pentru o comunicare adecvată situațional/acceptată social, prin însușirea de cunoștințe, deprinderi și atitudini specifice, la niveluri echivalente cu cele prevăzute în CECR. Pentru a realiza anumite intenții comunicative, elevii mobilizează aptitudinile generale și le îmbină cu o competență comunicativă lingvistică. În acest sens mai restrâns, competența comunicativă cuprinde componentele următoare:

- competențele lingvistice;
- competența sociolingvistică;
- competența pragmatică.

Competențele lingvistice cuprind la rândul lor: competența lexicală, gramaticală, semantică, fonologică și cea ortoepică.

Competența lexicală include cunoașterea și capacitatea de a folosi vocabularul unei limbi care se compune din elemente lexicale, elemente gramaticale precum și capacitatea de a le utiliza.

Competența gramaticală include cunoașterea resurselor gramaticale ale limbii și capacitatea de a le folosi. Din punct de vedere formal, gramatica limbii poate fi considerată ca totalitatea principiilor ce determină îmbinarea unor elemente în secvențe semnificative marcate și definite (frazele). În ceea ce privește competența gramaticală, ea este capacitatea de a înțelege și de a exprima sensuri, producând și recunoscând fraze bine formate conform acestor principii și nu de a le memoriza și de a le reproduce ca pe niște formule rigide.

Competența ortoepică constă în faptul că, elevii sunt puși în situația de a citi cu voce tare un text pregătit ori de a utiliza în discurs cuvinte întâlnite pentru prima dată în forma lor scrisă. Ei

vor trebui să fie capabili de a produce o pronunțare corectă pornind de la forma scrisă.

Numai puțin importantă este și competența semantică, care se referă la conștiința și controlul pe care elevul le are asupra organizării sensului. Și în final, competența fonologică, care presupune o cunoaștere a percepției și producerii și o aptitudine de a percepe și a produce. Ea presupune o cunoaștere a percepției și producerii simbolurilor ce alcătuiesc textele scrise și abilitatea corespunzătoare. Sistemele de scriere ale tuturor limbilor europene se bazează pe principiul alfabetic.

O altă componentă a competenței comunicative este competența sociolingvistică, care trimite la cunoștințele și deprinderile necesare pentru a valorifica dimensiunea socială a funcționării limbii. Aici vor fi tratate în mod specific chestiunile privind utilizarea limbii și care nu au fost abordate în altă parte:

- indicatorii relațiilor sociale;
- regulile de politețe;
- expresiile înțelepciunii populare;
- diferențele de registru;
- dialectul și accentul.

Referitor la competența pragmatică ea trimite elevii la cunoașterea principiilor conform cărora mesajele sunt:

- a. organizate, structurate și adaptate (competența discursivă);
- b. utilizate pentru realizarea funcțiilor comunicative (competența funcțională);
- c. segmentate conform unor scheme interacționale și tranzacționale (competența de concepere schematică) [CECRL: 1996, 64].

Este remarcabil faptul că limbile străine folosesc oportunitățile de vizualizare, comunicare, de organizare grafică și de reprezentare oferite de noua tehnologie. Bazându-ne pe activitățile de învățare a limbilor moderne în cadrul orelor de curs în care se utilizează TIC, elevii pot fi antrenați în realizarea unor produse precum: teste, grafice, bloguri, reviste, diferite software-uri, jocuri. Aceste produse pot fi valorificate în cadrul unor activități educative instructive, formând astfel competențe de

socializare și de comunicare, dezvoltând capacitățile creatoare a elevilor.

E necesar să subliniem din experiență proprie, că folosirea TIC în procesul de predare-învățare-evaluare este mult apreciată de elevi, deoarece lecția devine mai atractivă și mai motivantă. Mulți elevi devin mai încrezători în forțele proprii și procesul de învățare pentru ei devine mai facil. Metodele moderne de pedagogie duc la creșterea gradului de implicare a elevilor pe parcursul orelor de clasă și la dezvoltarea competențelor necesare. [Cucuș: 2000, 83] În cadrul lecțiilor, care folosesc mijloace TIC, se urmărește organizarea activităților astfel încât să fie implicați toți elevii la un nivel potrivit capacităților lor. În scopul facilitării învățării elevului și a formării și dezvoltării competențelor necesare, este nevoie de respectat cele trei etape de utilizare a TIC și anume: proiectarea, organizarea și desfășurarea unei situații de predare-învățare-evaluare în baza unui obiectiv. Iată de ce, în procesul de învățare a unei limbi străine, este nevoie de a elabora materiale didactice în strictă concordanță cu nevoile, motivațiile, particularitățile și resursele elevului. Astfel, respectând interesele elevului de a învăța limba, profesorul de limbi moderne trebuie să adapteze conținutul învățării la nevoile practice și situaționale de comunicare ale elevului precum și nivelului de vârstă și cunoștințe. De asemenea să didactizeze resursele de accesare ale elevilor: manuale, surse de referințe, dicționare, mijloace audio-vizuale, manuale, opere de referință (dicționare, gramatici etc.) și informatice (hardware și software).

Dezvoltarea competențelor digitale și folosirea lor în predarea limbilor străine nu trebuie privită și realizată ca o activitate distinctă adăugată programelor în vigoare, ci trebuie să se integreze firesc în procesul de predare-învățare-evaluare. Competențele digitale sunt menite a conferi competențelor lingvistice o plus valoare și o calitate superioară, astfel încât, atât beneficiarul direct al educației - elevul, cât și furnizorul de educație - profesorul, să se adapteze mai ușor cerințelor societății moderne în care trăiesc, societate care folosește pe larg resursele tehnologiei informaționale.

O astfel de abordare a activității la lecție, prin integrarea a TIC va aduce la asigurarea unui demers didactic modern și de calitate. Am putea spune, că prin aplicarea tehnologiei moderne calitatea lecției nu se va schimba automat. Acesta va depinde atât de calitatea resurselor tehnologice didactizate, elaborate de profesor precum și de implicarea elevilor în procesul de predare-învățare-evaluare.

Din literatura de specialitate se știe, că din punct de vedere tradițional în procesul de predare-învățare-evaluare a limbilor moderne, s-au folosit astfel de tehnologii ca casete audio și video, radio, TV care, fără să fie digitale, facilitau comunicarea și schimbul de informație, însă odată cu apariția noilor tehnologii, profesorii de limbi moderne au la dispoziție o mare varietate de resurse multimedia atât online, cât și offline [Cerghit : 2006, 185].

De aceea, este un fapt demonstrat că folosirea TIC la lecție nu presupune în mod automat îmbogățirea cunoștințelor și a capacităților elevilor. În predarea limbilor moderne asistată de calculator se confundă adeseori doi termeni : folosire și integrare. Nu este același lucru să profităm de câteva minute realizând o activitate pe Internet, la sfârșitul orei, concepută ca o activitate ludică sau să propunem o activitate perfect integrată în demersul didactic.

Folosirea TIC în didactica limbilor moderne este oportună reeșind din două considerente: a) materialele necesare învățării și b) procesul de învățare în sine. Prin intermediul noilor tehnologii se oferă profesorilor și elevilor oportunitatea de a explora liber limbajul și de a-și alege materialele autentice necesare predării-învățării-evaluării. Acest lucru se poate realiza accesând informația existentă pe Internet în contexte reale (texte literare, ziare, reviste, blog-uri etc.), ceea ce facilitează folosirea semnificativă a limbii moderne studiate. Cât privește procesul de învățare, integrarea TIC la ora de limbă străină favorizează două forme de învățare : învățarea constructivă și semnificativă a limbajului, precum învățarea cooperativă. Învățarea devine un proces creativ, personal, în care elevul, protagonistul acestui proces, își construiește reprezentarea cognitivă a limbii moderne,

pornind de la cunoștințele în limbă maternă, folosind strategii de învățare ca generalizarea, simplificarea sau analogia. Procesul de învățare poate fi controlat de elevi și dirijat de profesor spre căutarea informației, iar lectura critică și crearea de documente duc la rezultate care variază de la individ la individ. Astfel, învățarea nu doar facilitează transmiterea de informație și comunicarea, ci accentuează autonomia și responsabilitatea elevului [Legros: 2002, 24].

Pe de altă parte, TIC favorizează interacțiunea socială și colaborarea, adică învățarea prin cooperare, pentru că lucrul în echipă duce la cultivarea unei atitudini sociale, schimbul de idei, și dezvoltarea personalității. Lucrul în echipă îi stimulează pe toți membrii grupului și îi determină să comunice și să găsească cea mai bună soluție în rezolvarea unor probleme. Activitățile clasice de redactare a unei scrisori sau a unui mesaj electronic sunt completate de alte activități care implică folosirea rețelelor sociale, a grupurilor virtuale, a jocurilor în rețea, în care participanții comunică prin mesaje orale sau scrise și învață împreună cu ceilalți, ajungând să elaboreze conținuturi comune. În acest mod, se consolidează avantajul fundamental al folosirii TIC: activitatea colaborativă. Prin intermediul rețelelor și a forumurilor, elevii și profesorii din diferite puncte ale planetei își împărtășesc proiectele de predare-învățare-evaluare cu ajutorul mijloacelor digitale [Mangenot: 1997,119].

Integrarea și aplicarea TIC permite și o abordare interculturală, dimensiune obligatorie a procesului de predare-învățare-evaluare a unei limbi moderne. Elevii folosesc limba modernă și intră în contact cu altă cultură în timp real. Paleta de activități, pe care o au la îndemână elevii și profesorii este nelimitată, de la vizitarea virtuală a unui oraș sau muzeu, la elaborarea unor proiecte pe teme culturale.

Practica procesului de predare-învățare-evaluare demonstrează că introducerea TIC nu duce la eliminarea rolului profesorului dar îi oferă instrumentele necesare pentru optimizarea procesului instructiv-educativ în anumite etape. Oricât de sofisticat n-ar fi softul educațional, el n-ar putea răspunde întrebărilor

neprevăzute ale elevilor, iar pe bună dreptate profesorul va deține întotdeauna cel mai important rol în predare-învățare-evaluare.

În concluzie, reiterăm, că mijloacele TIC contribuie în cea mai mare măsură la facilitarea atingerii obiectivelor lecției, altfel spus duce la formarea și dezvoltarea competențelor de comunicare a elevilor. Exploatarea posibilităților TIC conduce la creșterea capacității de experimentare și de inovare pedagogică.

Bibliografia:

1. Comisia Europeană. Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi. *Învățare, Predare, Evaluare*. Strasbourg. 1996.
2. Ghid de implementare a Curriculumului modernizat pentru treapta primară de învățământ, Chișinău: Lyceum, 2011.
3. Puren, L., Ollivier, C. L'ouverture au-déla des murs de la classe. In : *Le Français dans le monde. Recherches et applications*. Paris: CLE International, 2013, nr. 54 pp.17-18.
4. Carlateanu, T., Cosovan, O., Goraș-Postică, V. etc. *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*. Chișinău : Centrul Educațional Pro Didactica, 2008.
5. Cerghit, I. *Metode de învățământ*. Iași : Polirom, 2006. ISBN: 973-46-0175-X
6. Cucuș, C. *Pedagogie*. Iași : Polirom, 2000.
7. Cuq, J-P., GrUCA, I. *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*. Press Universitaires de Grenoble, 2002. ISBN 2706110821
8. Legros, D., Crinon, J. *Psychologie des apprentissages et multimédia*. Paris : Armand Colin, 2002.
9. Mangenot, F. *Le multimédia dans l'enseignement de langues*. Paris: Retz, 1997.
10. Nebunu, M. *Multimedia și educația contemporană*. Cluj-Napoca: Dacia, 2005.
11. Tagliante C. *La classe de langue*. Paris: CLE International, 1994. ISBN: 2-09-033112-7